

SZEGEDI HIRADÓ.

18-ik szám.

Csütörtökön, tavaszeli 1-én 1860.

Második évfolyam.

Megjelenik:

Hetenként kétszer, csütörtökön és vasárnap reggel.

Szerkesztői iroda:

Tanodaúta, Leule-feléhal, 359. szám, hová a kéziratok bérmentve nyújtandók.

Kiadóhivatal:

Burger Zsigmond könyvkereskedése.

Előfizetési feltételek.

Szegeden házhozhordással: Egész évre 6 ft. — félévre 3 ft. — évnegyedre 1 ft 60 kr. osztr. ért.

Videkre postán: Egész évre 8 ft. — félévre 4 ft. — évnegyedre 2 ft. osztr. ért.

Egyes szám ára 8 ujkr.

Hirdetések:

Az öthasábos petítor egyszeri hirdetésén 7 ujkr kétszerinél 6 ujkr., többszörinél 5 ujkr. Bélyegdíj minden egyes beigatásért 36 ujkr. A nyilvántartás a háromhasábos petítor igaztási díja 20 ujkr.

Az előfizetési pénzek és hirdetések Burger Zsigmond könyvkereskedéshez címezendők.

Alföldi viszonyok.

A növekedő új világhatalom.

Ily című könyvet olvastunk, melyet a földbírtok érdekében Vida Károly írt.

Sokan bírnak azon jó szokással, hogy valamely mű elolvasása után annak egész tartalmát mintegy két-három szóba összefoglalva igyekeznek előállítani; megkérjük t. i. önmaguktól, mit mond az átolvasott mű, s a fölállított kérdés rövidségéhez mérve felelnek önmaguknak.

Az előtűnt fekvő mű elolvasása után mi is e kérdést intéztük magunkhoz s feleltünk: „A pénz eddigi elvének cselebb s természetesebb alapra leendő fektetése — — —”

Már e néhány szóból is átlátható, hogy szerzőnek alapgondolata a társadalmi lét összekötő kapcsolának vizsgálatát teszi, s már mint ilyen kiváló s elismerésteljes figyelmünket veszi igénybe.

Hogy az épen oly rövid mint tartalomdús mű horderejét belbecséhez arányos méltánylásban részesíthessük, saját fölfogásunk szerint annak irányát így melyíthetjük még ki: mint hogy a jelen társadalom alapja a személyes tulajdonon felel; azon módok s eszközök vétetnek itt — tágabb vagy szűkebb körben — vizsgálat alá, melyek által a lehető legtöbb egyének tulajdonhoz juttatása leginkább volna eszközölhető.

Mondanunk sem kell, hogy így a pénz kérdéséhez jutunk s az itt fölhozott tárgy jellemzésére megemlítjük még, hogy a szóban forgó mű Franciaországban „La bourgeoisie” címmel képviselne leglégibben tartalmát.

Hogy nem meddő elméletek, kivitelten képzelmelek vagy beteges újítási eszmék ködképpel találkoznunk itt, hanem csakis a pénzről lévő mai fogalmak méltányosb kiterjesztésén leendő békés továbbhatlással céloztatik, meggyőződhetünk szerzőnek minjárt az első cikke foglalt ama tételéről, miszerint: „A középkorban a vagyon és pénz egészen alá volt rendelve a személynek, ma a személy van alárendelve a pénznek. Nem az rendelkezik vele, ki tárcájában hordozza, hanem a tárcá rendelkezik hordozójával” mondjuk, ez s számtalan elvez hasonló tétel a pénz mai hatalmának csak megállapítása, de egyáltalában nem megváltoztatni akarását tiltatik elő; amely szándok még kétségbevonhatlanabbá válik a VI. cikk azon mondatában, mely így szól: „Nem lerontani akarjuk mi e hatalmat, eljárásunk nem fölforgatási, sőt épen ennek ellenkezője stb. stb.”

A pénz mai világhatalmi zsarnokságának eredetét szerző — igen alaposan — az érenek tulajdonított kizárólagos becsben keresi, az ére egyedürségét azon ismert igazságból kívánja megszüntetni — vagy inkább más valódi értékek kiterjesztését — miszerint ősi, de eszathal fogalmak szerint a nemes ére csak ritkasága miatt becses, míg a föld nyújtotta termény létezettségünk egyedüli s így kizárólagos föltétele, tehát ha a legfőbb csak gyönyörködtestünkre szolgáló nemes ére lehet általános értékképviselő, miért ne lehetne egyenesen képviselteni a sokkal világosabb értékű földbirtokot is, annyival inkább, minthogy az arany vagy ezüst először is a nélkülözhetetlen megszerzésére föltálat csereszköz lévén, mint ilyen először képviseli a

legsűkségesebbeket, ezután képviseli önmagát, s mint hogy a szükséges mennyiségben ő nem sokasítható, a tudományos mesterség által sokszorozva előállított papírgyék által képviseltetik, míg végre a papírgyék vagyis a képviselő képviselője a legszilárdabb értéket, t. i. a földbirtokot is képviselheti ma; holott az éreértékek egész mellőzésével (legfőbb mint mérőt használva azt) a földbirtok első kéz által is lehetne képviselhető, és így az ére is mint a földbirtok, csak tökének volna tekintendő semmi előnyvel ama föltt. A földbirtoknak papír képviselő általi folyóvá tétele miért ne lehetne eszközölhető, midőn ugys már minden mai pénzügyi művelőnél az érealap kevés volta miatt a hitel vagy közmegegyezés (konvenció) játsza mindent a főszerepet?

Ennek fogantatására szerző szerint „Miert ne lehetne valahol Európában pénzügyi tanácsot egybehívni, ha pénzváltásról, pénzforgalomról s hitelintézetekről van szó, melyek közösen érzett szükséglet lennének kielégítendő, ez nem volna sokkalnaabb, mint akármi egyetemes kiállítás; sőt az egyetemlegességnél fogva, mely az érdekek egyesüléséből s azok visszahatásából származik, melyet egy szorultsága a másakra gyakorol, ily tanács összehívása a legsűrgetőbb szükségek egyikek elégténé ki.

Ez új eszme minden gondolkodó helyeslést annyival inkább kiérdemli, minthogy ennek sikeres fogantatására által a legtöbb érdek elégtettén ki, a földbirtok is tönkretett tekintélyét egyidőben nyerné vissza az államok hatalmának erősödésével; mert napjainkban bizonyult be leginkább, hogy a pénzszerző (börze) nyulsvívi, idegzetes, bátoratlan s sarkantyúlán bárói világhatalmuk dacára sem képesek hatalmuk hasznosságáról bárkit is meggyőzni — önmagukon kívül —; míg a földbirtok az őt illető tekintély visszanyerése által — legalább részben — a régi földhöz kötött lovagias faj föltámadását is eredményezné; melynek eszközésével szerző sok meggyőző igazságok elősorolása után a földbirtok kibocsátandó értékpapírok létrehozását ajánlja, vagyis más szóval a papírpénz sokasítását oly módon, hogy midőn a jegybankok segélyével 100 ft ezüst- vagy aranyérték 3—600 ft érték képviselőjét hozhatja forgásba papírgyék által, akkor az új mód szerint a földbirtok megelégedhetik, ha 100 ft értékért csak 50 ft képviselőjét vagy birtokjegyét alakíthat át forgalmi eszközzé. Ezáltal meglesz mentve a pénzbirtok egyedürségától, melyet az — eredeti rendeltetésétől eltávzva — vizsgálásokra használ helyett, hogy az értékek kiéréselésének eszközeül szolgálja; a terméketlen és elődi börze- és váltóüzlet helyett az ipar és kereskedés termékeny mező felé fordítva figyelmét, és nem a mezei gazda nyomorúságára üzérkednek.

Mi a pénzforgalomnak a vérkeringéséhez hasonlítását s egyáltalában a hitelre alapított papírpénz sokasítását illeti, önkénytelenül is a mult század elején Franciaországban a világ bálumátal mágára vonó Law-féle rendszer jár emlékkünkbe, nem mintha rendszerének megbukásáról akaránk következtetést vonni, sőt egészen megfordítva; mert e rendszernek egyedüli blúne eszathal az volt, hogy a minden biztosíték nélküli államhatalomnak rendelt alá, mely még azzal vissza nem élt, a közboldogság megalatalt kulcsának bizonyított be; s szabaddal ál-

lamintézmények társaságában, a szomszéd Angolszág önző féltékenysége, a régi rendszer megrogzított hívei, de leginkább Dubois ismert aránykodása nélkül okvetlen más eredményt mutat vala, s a rendszer meghonosulhatásával a szomszéd államok jölété is ma tán más fokon lehetne.

Szerző eszméje ezek szerint annál életrevalóbb, minél bizonyosabban kittedik belőle, hogy földhitelintézetét egészen független állapotban akarván érvényre juttatni s az alapérték felére bocsátana ki, esakis képviselő jegyeket, mi esőkkenést soha, csak emelkedést biztosítana.

A kérdéses mi első XVII. cikke már 1856—1857. évben a „Magyar Futár”-ban megjelent ugyan, de az szerentünk annak belbecséből semmit nem von le, minthogy a bennök fejtegetett eszmék nem oly mulékony becsűek, hogy költük idejét sok időre túl ne élnek.

Mi végre a három utósó, ezévből költ — hazai birtok s pénzállapotunk alapos ismeretét tanúsító — cikkben ajánlott tervet illeti, az sokkal nagyobb horderejű, sem hogy rövid ismertetési cikkünk keretében kellőleg mérlegelhetünk; azért ez esetben ismertetési tisztúknak telkimeretesen csak akkor tesszünk eleget, ha a kérdéses mű figyelmes átolvasását minden gondolkodni szeretőnek a legmelegbébbül ajánljuk annyival inkább, mert szerző válszított jelégét „ki az igazságot kereste, nem élt hiába” nagyon művéhez illőnek tartjuk.*

T....y.

Kereskedelmi és iparmozgalmak.

Az új ipartörvény magyarázata.

Olvastuk Gálgyöcsy Károly, az „Iparosok Lapja” szerkesztője által Ráth Mórál kiadott „Új Iparrend” magyarázatát, s tekintve az e munka földadatán kiáltott ént „megértetni a törvényt úgy a hogy van, s azt érteni kell”, el nem mulasztatjuk az abban előforduló félrevezetőzásokkal az érdekes olvasó közönséget megismertetni.

A 8-ik lapon „legelső különbség az „Új Iparrend” és az „Ideiglenes utasítás” közt” föltűrt összehasonlításban az mondatok, hogy az „Új Iparrend” föltűrtül a kereskedelmet érintetlenül hagyja s iránta csak mellesken intézkedvén, e tárgyban a végleges törvény várandó”, mi 1859. tétéll 20-kán kelt es. k. bevezetési nyilvartas IV. cikkével ellentétben áll, melyszerint „az új ipartörvényben foglalt határozmányok minden iparszerűleg üzött foglalkozásra érvényesek, legyen annak tárgya akár forgalmi tárgyak létrehozása, akár kereskedelmi üzletek üzése.”

Igaz ugyan, hogy az „Új Iparrend” némely s-ai a kereskedelemre nézve különös határozmányokról szólnak, de ezek nem annyira a kereskedelmi iparra magára, mint inkább csak kiegészítésére vonatkoznak.

Jelen az 54. §. csak „a cég bejegyzésének joga és kötelessége és annak következtetése” szabályozását külön határozmányoknak tartja föl, mi, összehasonlítottva a 61. §-al s főleg ennek zárszával, szintűgy a két vagy gyári iparra, mint a tulajdonképeni kereskedésekre kiterjed.

A 73. §. a segédek köze a kereskedő szolgáltatásokat s, csak a könyvvivőket és pénztárnokokat veszi ki, a 74. §. a kereskedő szolgálkál a munkakönyv helyett bizonyítványokat ír elő, a 105. §. pedig eléggé világosan mondja, hogy a VI. fejezet határozmányai a kereskedelmi szolgál-

* Kapható helyben Burger Zsigmond könyvkereskedésben, ára 80 kr.

Komoly levelek.

XII.

□ Fölszólítottát az okok elmondására, melyeknél fogva mult levelemben azt állítottam, hogy az olvasótárról, melyet Hartleben legújabb megindított, bár sajnálom, de egyebet nem mondhatok, mint hogy ezen olvasótár, ugy amint hirdette van, nem nekünk való; e fölszólításnak annál nagyobb készséggel engedek, minél inkább hiszem, hogy beszédközben lesz alkalmam annak kitüntetésére is, hogy keménynek látszó ítéletem az új vállalat felől, meglehet, igen is, hogy kemény, de nem igazságtalan, és hogy a meggyőződésnek, melyet kimondottam, semmi köze sem az olvasótár nagyérdemű kiadójához, sem a vállalat többi részeseihez, hanem legyen alapos vagy alapatlan, tisztán az ügy részleteiben és mai körülményeinkben gyökerezik.

Azt nyíltan elismerem, hogy a külföldi irodalmól a legjobbat hozzánk áttulni sikerült fordításokban nem csak hasznos, hanem szükséges is; elismerem azt is, hogy a tudományt lefordítva latni nem szeretem, és e tekintetben a legelsőnyabb eredeti dolgozást tankönyvet jobbnak tartom bármily tökéletes tankönyv pusztá fordításánál; elismerem eszerint, hogy a külföldi irodalmakból leginkább azon művek fordítandók, melyekben valamely nemzet teremtő elméi remekeltek, tehát a történelmiekben kívül a szónoklatiak, de főképen a költészet remekéi, akár költött akár kötetlen alakban jelennek is meg, hová természetesen a regények is tartoznak. Ebből önként következik, hogy kiadónak és íróknak, kik a külföldi irodalmából koronként egyegy szálitványt becsátandának közre jó magyarsággal, és is fogok hálát szavazni e nemes törekvéstért, nem csak a minden áron olvasni akarók nevében, hanem saját irodalmunkban is.

De amily nyíltan vallom amit épen mondtam, oly határozott nyíltsággal mondom újra, hogy Hartleben K. A. olvasótára, hirdettét alakjában nem nekünk való.

Ugyanis először, midőn azt mondják a vállalat hirdetésében, hogy a külföldi regénytár hasznosnak ítéltetett fizetőkével ezélt, midőn nemzeti életünk és irodalmunk teljes virágzásában állt, ebből azt következtetik az illetők, hogy most még hasznosabb lesz, midőn egy évtized mulasztásait pótolniuk kell.

Én azt vártam volna, hogy „mivel állítólagosan egy évtized mulasztásait pótolniuk kell,“ azt nem épen regények és utirajok gyűjteményével fog kelleni pótolniuk, hanem oly művek által, melyek a külföldi irodalmak alapos ismeretére vezethetik ifjaink és hölgyeinket; mit egy-két regényvel elérni teljes lehetetlen.

Másodszor azt mondják, hogy Eötvös, Jókai, Jósika, Kemény és mások, mivel csak jelest és gondosan dolgoztatni adnak, nem képesek mennyiségileg kielégíteni a magyar olvasó világ szükségét, és azért szükségesnek látják a külföldi legújabb szépirodalmának mintegy tökéleppé nyújtani.

Én, megvalóan, ismét mást vártam volna; azt, hogy a magunké mellett, emberiségi érdekkel fogva, de azért is, hogy legyen mihez hasonlítaniuk a magunkét, ohajtunk rendszeresen megismerkedni és olvasó vágyunkat megismertetni a külföldi irodalmak legjavá térmeivel. E vállalat evel nem gondol, neki csak nyomtatott papíros kell!

Ha azt kérdi valaki, irak-e nálunk regényt és regényféléket eleget, én azt felelem, hogy utig! Olvasnak-e regényt és regényféléket eleget? Nagyon is! De a külföldi regény talán jobb? Erre csak azt mondok, van jó ott is, de van rossz nálunk is.

Harmadszor, mivel indult a vállalat?

Dumas Sándor, a híres D. S. Utazásával a Kaukaszban 1858—1859. Én a művet nem ismerem, mert Dumas Sándort nem tartom azon embernek, aki elolvassak. Többet róla nem mondok. Nem tartozom azok közé, kiknél író és ember két lény egy személyben.

Mi következik erre?

I. Napoleon fénykora és hanyatlása. Regényes korrajz, írta Mühlbach Luiza. Csak az

kelle nekünk, hogy Mühlbach asszonyom után tanuljuk megismerni századunk első tizenöt évét! A világrendítő Napoleont és azokat, akik azt hiszik, hogy őt ok győzték le.

Tovább?

Cherami, a párisi kalandor, vig regény, írta Kock Pál. Semmi szósz hozzá. Aki el nem olvasta, az bizonyosan egész életében megcsínyli. Tudatlansága gyógyíthatatlan lesz. Nem fog tudni még aludni sem!

Tovább?

Nászruha, meg egyszer Dumas Sándortól. Ó de boldogok lesznek kasszonyaink, ha ezt a nászruhát megkapják. Meg a nagymamák is még egyszer meg fognak ifjodni mellette és tőle.

És mi az ára? Három hónapra Pesten csak 6 ft, a vidéken csak 6 ft 50 kr. Egy év alatt „ilyen-fajta külföldi irodalomért“ csak 24 ft Pesten, 26 ft a vidéken; de kapznak is érte 48, mondok negyvenyolek kötetet évenként, tíz év alatt legalább 480 kötetet!!!!

Mily dicső! mily pompás! Már azután egyeb magyar irodalom nem is fog kelleni. Lesz olvasni való elég, pedig mint látszik, más célja a vállalatnak nincs is.

Ha emlékeztetem nem csak, az egykori Külföldi Regénytárt a legjobb szándék indítványozta és indította utnak. És mi buktatta meg? A telhetetlenség! Nem volt elég egy évben 12 kötetet adniok, 24 kellett; utóbb azt is keveselték és 36 ot akartak adni. Természetes, hogy a közönség a jó izű és túlságosan zsiros falatoktól csakhamar megcsömörlött!

(Folytatás.)

„Meg is érdemlik!“ kiáltja itt harsány torokkal a férfiak nagy serege. „Megérdemlik, mert nem feleségnek való. Nem tudnak a női kötelességekről semmit, nem kell nekik csak gazdag és bolond férj, hogy fényben, gyönyörben, örök mulatságok közt élhessenek, ha lehetne folyvást csak tükör előtt ülnie és a legeszevesztettebb bókákat, a legszemtelenebb magasztalásokat hallgatva és köszönettel legfőlebb egyet mosolyogva.

„Megérdemlik, mert a leggazdagabb kinstár sem volna elegendő minden szeszélyüket kielégíteni, és mit adnak ők érte? Azt, hogy mindjárt unják magukat, mihelyt a ház dolgai, az élet gondjai, bármely komoly ügy kerül szobát!“

Ó anyák, anyák és magyar anyák! mikép fogtok erről számolni saját elkényeztetett leányaitoknak, ha látni fogjátok, mily szánandó sorsra juttatjátok őket oklanságtól!

De én ismét nem az anyáknak szólok, hanem a férfiaknak. Ők bolondítják a házasságra hajlandó leánykákat; ők épen oly pazarok esetleges tulajdonok dicséresében, amilyen hiszékenyen hallgatnak rájuk ezek. A hatás külsősős, a romlás külsős.

Nem először van, hogy az emberek a régi ta-

*) A düh, leányainkat francia nyelvre, zongorára, rajzolásra, hímzésre kézi munkákra tanítatni. Ezen soha sem volt nálunk oly általános mint most, és bizonyosan soha sem volt annyira ok és szükség nélkül. A többről most nem szólok, csak a francia nyelvet veszem elő. Minden nemzet jól teszi, ha addig, míg saját belső, költői, történelmi, szónokai és leendői nincsenek, vagy míg ezek az elmék szorjaja a lelkük ohajtása szerint ki nem elégítik. Idegen bölcsés, költői, történelmi, szónokai és leendői lelkétben keresi és közelemből amit kíván; de van-e erre ma már nálunk szükség? De melyik is az a francia bölcsész vagy költő, történelmi vagy szónok, kinek kevéset még most érdemes volna franciául tanulni? Ami jót a franciák irnak, majd lefordítják írónk.

Minden ember jól teszi, ha minél többet tanul. De a tanuláson is van sorozat. Van amit tudni szükséges, és van amit tudni nem épen szükséges, de hasznos, és van amit tanulni csak divat. Ez rendszeren legtöbb időbe, fáradságba kerül, és rendszeren a hasznos, sokszor pedig a szükséges tanulás kárával. Míg a francia nyelvemlékekre és könyvekre szorjaja a pénz, azazt könyvetek azt, aki magyar nyelvtant ajánlana, és amellett a magyar könyvet mind igen drágának látja. Pedig de sok hamis elv, de sok alaptomos mérges szinok be franciá kizsákolott és mesterektől növendékeink! A eukorsitvényhez szóltok inyek de nem jól esik a házi kenyér!

nokat elfelejtje, vagy bennük többé nem hithetvén, mint pástortalan nyáj elszélednek és elhúznak. Ilyenkor ne várjon senki segítségét, intést vagy utbaigazítást mástól, hanem gondolkodjék helyzete és választandó útra állt magát. Látnám, mily örvény felé sodortatunk, nem várom, míg ezt más is be fogja látni, mert jól tudom, hogy igen sokan nyitott szemmel sem látnak, hogy büntetésül vakok, vagy hogy szándékosan hunyják be szemüket. Ezt tudván, nem várhatok, míg mások is meneküléssel fognak goncsokodni, hanem megnevezem, hol vagyok és merre lehetne az elhagyott jó utra visszatérni, és midőn a követendő irány jósága felől bizonyossá lettem, ha másképen nem lehet, magam szakadok el a tévedők tömegétől és megyek, vissza nem rettenve az engem kinevetők vagy vesztélyekkel fenyegetők zajongásától. Majd ha megmenekültem, akkor én rajtam lesz a sor őket fenyegetni, és ha önkényt vesztőkre rohannak, rajtok — szánakozni. Kiki tudja, hogy ragály idején az elkülönítés a jó gazda első teendője.

Hátra van némely ellenvetésekre feleltem, melyeket ittott a nőtelen állapot palástolására hallattak.

Első helyen áll az igazság, hogy oly sok köztöltők a boldogtalan házasság s hogy eszerint jobb a nőtelen állapot.

Az igaz, hogy nem minden házasság olyan, milyen lehetne és milyennek lennie kellene, de az is igaz, hogy ennek oka nem a házasságban van, hanem a házásokban, kik vagy a házasság előtt, vagy a házasság kötésénél, vagy azután, vagy talán teljes életükben az élet rendeltetéséről, becséről és föltételeiről, a boldogság alkateseiről, a kötelesség és jogról, az ember viszonyairól a természethez és annak alkotójához sem magok nem gondoltak, sem másoktól alapos oktatást nem nyertek, kik tehát oktanulat töltött gyermek- és ifjúkor után oktanulat házasságot és oktanulat folytatják amit okosan folytatni akarva sem tudnának. Hyeneknek boldogtalan házasságát métségül idézni nőtlenségünkért anyai volna, mint bevallani, hogy tehát mi is oktanok vagyunk.

Második helyen már nem is ürügy, hanem kopasz métség gyanút az hozzák föl, hogy a hűség lehetetlen, különben a sok éle, melyet a nők hűtlenségeről minden társaságban elpottogtatnak, melyely minden rendű és rangu mulató könyv, szindarabjaik, lapjaik és naptáraik telvék, merő rágalom volna, és írónk meg a színház nem hogy javunkra volnának, hanem valóságos megromtatók kellene látni bennök, amennyiben ők is hozzájárulnak, még pedig a nyomtatott vagy a színpadról ellangoztatott szó egész súlyával, a házasság szentségének bepiszkolására; pedig rég mondá Berzsenyi, hogy

„Minden országnak támasza, talpköve
A tiszta erkölcs.“

E métség alaplansága kézzelfogható; de több részről állván, szét kell szednünk. Először is ki merné állítani, hogy a hűség lehetetlen? Ki merné az egész nomenet eltilteni, és bolondoknak kiküldtani mindazokat, kik a házasságot azon gondolatra építették, hogy a hűség kötelesség és a boldog házasság, a nyugalmas életnek, az időreménynek első és elengedhetlen feltétele? Ki merné bolondoknak és nem csak bolondoknak, hanem szentség-töröknek is mondani mindazokat, akik valaha házasságra léptek, házassádukat összeadták, és mint takar, mint szerelmi és hűségi esküt és fogadási meghallgatói és följegyzői, a házasság ünnepélyes megkötésénél jelen voltak és abban részt vettek?

A bűn létezését tagadni senki sem fogja. Ahol a bűn lehetetlen, ott szabadság sincs, és így ott erény sincs. De kérdem, mivel érdemelte a nemzet az íróktól, akár a szinpadnak irak, akár a napi értesítésnek, akár az alsóbb népnek szerkesztenek naptárakat, akár a felsőbb osztálynak divat- és mulatótálapokat, hogy anyáink, feleségeink, nővéreink és leányaink oly dolgokat kohljanak, melyeket helybizonytani vajmi nehéz volna, de melyek ellen védelem sincs? Valamint az utagyermekek a legdrágább ruhát is képes sárral dobálni és a ruhát attól semmi sem védi meg, úgy lehet a legbiztosabb hölgy hírt is illetni rágalommal, és nincs semmi ami őt megvédné. Annál komolyabb dolog az irodalom; annál szükséges a mindig éber létezés, annál több kárát fogja vallani a nemzet, ha könyvei, lapjai, színművei, naptárai és mindenemű nyomtatványai fölött az

